В. Токаревой присуща некоторая склонность к «рождественской философии», вера в чудесное преображение мира. Например, в рассказе «Один кубик надежды» мир выглядит справедливым, и чудо приходит к тому, кто достоин его принять. Установлением справедливости заканчиваются и рассказы «Розовые розы», «Уж как пал туман…». Для Чехова не характерны счастливые финалы. Он оставляет своих героев на распутье, прерывая повествование на полдороги. В отдельных рассказах В. Токаревой («Лиловый костюм») мы подобный прием наблюдаем, но все-таки, возможно, как дань общей коммерциализации литературы.

Проанализировав основные мотивы данных произведений, мы убедились, что рассказы писателей близки как на эстетическом, так и на философском уровне. Несомненен факт влияния именно чеховской прозы при написании В.С. Токаревой своих рассказов. С одной стороны, это дань классической традиции с ее глубоким содержательным контекстом. С другой стороны, это желание писательницы заставить вечно занятого читателя на секунду остановиться и подумать о своей жизни и вечных ценностях.

ЛИТЕРАТУРА

1. Чехов А. П. Избранные произведения в 3-х т. : Т.1. Повести и рассказы 1880-1888. [Текст] / Антон Павлович Чехов. - М. : Гослитиздат, 1962. - 623 с. : 1 л. Портр.; 21 см. - в пер. - 100000 экз. : 96к. - 62-84199.
2. Токарева В.С. Лиловый костюм: повести и рассказы. [Текст] / Виктория Самуиловна Токарева– М.:, АСТ, АСТ Москва, Хранитель, Харвест,, 2007. – 315с.- ISBN 978-5-17-04643.
3. Токарева, В.С. Розовые розы [Текст] : Сборник рассказов / Виктория Самуиловна Токарева. – М. : АСТ, 2004. – 349с. – (Русский романс).
4. Веселовский А.Н. Историческая поэтика. [Текст] / Александр Николаевич Веселовский; под ред. В.М. Жирмунского. - Л.: Институт литературы АН СССР, 1940.- 652с.
5. Чудаков А.П. Поэтика Чехова / Александр Павлович Чудаков; Отв. ред. Виноградов В.- АН СССР. Институт мировой литературы им. А.М.Горького.- М.: Наука, 1971.- 291 с.
6. Чехов А.П. Повести [Текст] / Сост. Н.Н. Акоповой; Предисловие П.М. Громова; Ил. О.М. Абрамовой. - М.: Правда, 1983. - 448 с.
7. Ее постоянно кусали собаки и не слушались дети: Интервью с Викторией Токаревой [Электронный ресурс]: Apropos. - Режим доступа: *http://apropospage.ru/lit/tokareva.html*
8. Остались две профессии: богатые и бедные: Интервью с Викторией Токаревой [Электронный ресурс]: Огонек. - 2010. - № 35. - Режим доступа: *http://www.ogoniok.com/5011/31/* - наука и культура - литература.

УДК 821. 161. 2`06 А-Д – 32.09

НАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР ПОВІСТІ Б.АНТОНЕНКА-ДАВИДОВИЧА «СЛОВО МАТЕРІ»

Дмитренко А.В., аспірант

Економіко-правничий коледж ЗНУ

У статті зроблена спроба розкрити національний характер повісті Б.Антоненка-Давидовича «Слово матері» через її проблематику, дії та вчинки персонажів, а також пояснити, у чому полягає материн заповіт і як його тлумачить сам автор.

Ключові слова: повість, національний характер, проблематика, персонаж.

Дмитренко А.В. НАЦИОНАЛЬНЫЙ ХАРАКТЕР ПОВЕСТИ Б.АНТОНЕНКО-ДАВИДОВИЧА «СЛОВО МАТЕРИ» / Экономико-правовой колледж ЗНУ, Украина

В статье сделана попытка раскрыть национальный характер повести Б.Антоненко-Давидовича «Слово матери» через ее проблематику, действия и поступки персонажей, а также объяснить, в чем заключается завещание матери и как его толкует сам автор.

Ключевые слова: повесть, национальный характер, проблематика, персонаж.

Dmitrenko A.V. NATIONAL CHARACTER OF THE STORY B.ANTONENKO-DAVIDOVICHA "MOTHER`S WORD" / Economy – legal college ZNU, Ukraine

The article contains the attept to reveal the national character of the story «Mother`s word" written by Boris Antonenko-Davidovich through her problematics, actions and acts of the characters of the story, and also to explain, in what the mother`s will and consists as he is interpreted by author.

Key words: the story, the national character, the problematics,the characters the story.

Б.Антоненко-Давидович – письменник, органічно пов'язаний з українською національною історією і культурою. Тільки літератор, який корінням своїм сягає глибини витоків народу, міг так пояснити власне покликання, пов'язуючи його з необхідністю боротися за свободу як головну передумову існування нації: «Цей наш масовий потяг у літературу – це є продовження колишнього потягу на Січ, у степ, на волю. Це ніби новітнє козакування, і література ніби стала за нову Січ, куди линуть і «славу добувати», і «ворогові помстити», і від нещасного кохання і журби рятуватись» [1, с.10].

Незважаючи на те, що мати й батько через зросійщення не змогли дати синові національного виховання, у спадок вони передали йому національний характер, який прозаїк використав як фундамент майже у всьому своєму творчому доробку.

Провідні теми багатьох творів – відродження України, суперечності на цьому шляху, пробудження національної свідомості й гідності, вірність материнському заповіту.

Сприйняти й осмислити душею та розумом повість Б.Антоненка-Давидовича «Слово матері» – це виявити і зрозуміти в ній той смисл, який у специфічній формі втілив сам письменник. Зважаючи на те, що повість писалася в час, коли її автор не міг все, що думав, вільно викласти на папері, отож змушений був користуватися езоповою мовою, певними кодами, символами та іншими «легальними» художніми прийомами: «… доводиться це обгортати усталеною формою, без якої немає дороги до друку…» [2, с.621.], – писав в одному зі своїх листів Б.Антоненко-Давидович.

Серед літературних критиків, які цікавилися дослідженням розвитку української літератури ХХ століття, робіт, пов'язаних з повістю «Слово матері», незначна кількість, а саме: «Вірність материнському заповіту» Яценко Т. [3], «Виховання гуманізму в процесі вивчення дитячих оповідань Б.Антоненка-Давидовича» Дмитренко В. [4], «Лицар правди і добра» (вступна стаття до двохтомника Б.Антоненка-Давидовича «Смерть. Сибірські новели. Завищені оцінки») Бойко Л. [5]. Отже, тема актуальна і потребує більшого дослідження.

Відносна незавершеність твору, прозорі і завуальовані натяки, душевний біль головного героя наштовхують, підкреслюємо, українського читача на індивідуальне сприйняття твору як внеску письменника в національну скарбницю художньої літератури.

Недаремно кажуть: «Гомер кожному – і юнаку, і мужу, і старцю дає стільки, скільки хто може взяти». Отож і ми спробували взяти частину тієї ноші, показавши своє сприйняття повісті та розкривши її національний характер, який, можливо, буде мати не зовсім звичайний, а то й несподіваний ракурс бачення.

Для більш повного розкриття окресленої теми варто звернутися на деяку мить до історії, щоб зрозуміти умови і атмосферу, у якій довелося творити авторові. Адже саме в той час була написана повість, не раніше і не пізніше, і саме в ті хвилюючі, суперечливі і бурхливі шістдесяті роки ХХ століття гігантського економічного розвитку і карибської кризи, «хрущовської відлиги» і «бульдозерного» методу керування мистецтвом.

Цікавим історичним фактом є те, що після сталінської епохи Радянським Союзом керують один за одним вихідці з України. Спочатку Микита Хрущов, який до цього тривалий час був Першим секретарем ЦК КПУ, далі Леонід Брежнєв, котрий народився, навчався, а також довгий час працював у наших краях. Усе це не могло не позначитися на розвитку самої України.

Шістдесяті роки ХХ століття для нашої колишньої республіки характерні бурхливим економічним і культурним розвитком міст. Тільки в Запоріжжі за цей період відбудований проспект Леніна, створена дамба, яка з'єднала стару частину міста з промисловим північним районом, розвивається автомобіле- і машинобудування (заводи «Комунар» і моторобудівний), відкриваються нові навчальні заклади (філія Донецького індустріального інституту – нині Інженерна академія, авіаційний та радіотехнічний технікуми, розширюється база педагогічного і машинобудівного інститутів – нині університетів).

Пройшли корінні зміни і на селі. Введені паспорти для селян, що фактично відмінили «кріпосну систему». Україна в документах партійних з'їздів визначена головним джерелом продовольства країни, що повело за собою механізацію і електрифікацію сільського господарства. У побут селян, які ще декілька років тому жили з гасовою лампою, почали входити такі речі, як мотоцикл, телевізор, газова плита, рейсовий автобус до районного і обласного центрів, автомобільна дорога з твердим покриттям.

Але не тільки цим відрізнялися шістдесяті роки XX століття. Як відомо, у цей період світ балансував у хиткому становищі між війною і миром – військове протистояння США та СРСР ледве не призвело до третьої світової війни. Військово-промисловий комплекс країни мав потребу у фізично здорових і освічених кадрах. У зв'язку з цим на території України відкривається цілий ряд військових училищ, які готували спеціалістів світового рівня, де, звісно, навчалися діти селян і робітників.

Ось і пішли українські хлопці, які ще вчора пасли телят, по всьому світу як пілоти військових літаків у В'єтнамі і на Близькому Сході, штурмани тихоокеанських крейсерів, інженери по обслуговуванню ракетних комплексів на Кубі, командири танкових підрозділів по всій центральній Європі.

Усі ці події вплинули на розвиток усього українського суспільства. Нове покоління українців побачило світ. У більшості з'явилася можливість зрівнювати те, як живеться за кордоном і вдома. З іншого боку, світ побачив українців, які на повний голос заявили про себе не як про забитих, затурканих «хохлів», а як про освічену і талановиту націю, справжніх військових спеціалістів, цивільних інженерів, академіків із світовим ім'ям.

Передова частина українського суспільства, до якої, безперечно, належали і літературні митці, відчувала, що настав період національного підйому. Його можна було порівняти хіба що з часами національно-визвольної боротьби під проводом Богдана Хмельницького. Тоді також на світовій арені з`явився народ, який «сплутав усі карти» європейських політиків, народ, що врешті-решт був причиною краху польської корони і Османської імперії. У той час Європа ніби через віки відчувала міць колись могутньої і освіченої Київської Русі.

Перед інтелігенцією постало традиційне питання : «А що ж далі?». Як скерувати суспільний потенціал, щоб знову не розчинитися в таких історичних узагальненнях, як «народы России» або «советский народ». Мислити про відділення від «старшого брата» і перехід на «свої хліба» неможливо було навіть уві сні. Події, які в цей час відбулися в Угорщині, де національна революція була потоплена в крові за допомогою радянських танків, говорили самі за себе. Отже, лишився інший шлях – засобами мистецтва впливати на свідомість українців, спробувати розбудити їхню генетичну пам'ять, щоб вони замислилися: звідки вони? Ким були їхні далекі пращури? І, нарешті, як їм бути далі?

Однією з таких спроб і є повість Бориса Антоненка-Давидовича «Слово матері» (1960 р.), яка цікава для нас ще і тим, що нинішній народ (період самостійності України) ставить майже ті ж запитання, що і в тих далеких і таких близьких шістдесятих: «Що робити далі?»

Вчитуючись у «Слово матері», для подальшого його розуміння дуже важливо було визначити стиль твору. Дійшли висновку, що повість написана у вигляді емоційної сповіді від першої особи, що, звичайно, змушує читача сприймати події через враження і почуття головного героя. Наведемо низку доказів цьому твердженню.

По-перше, кожна з подій, про які йдеться, тільки ірраціонально (через уяву, психіку, свідомість і підсвідомість головного героя) зв’язані між собою: «… це пішли назад від Зіньки на село не тільки її мати, – то верталася до своєї далекої могилки на сільському кладовищі і моя матуся» [2, с.220].

По-друге, звужений часовий простір описуваного в повісті (наче зроблено зріз або фотографію з певної частини суспільства в певний короткий період часу).

По-третє, використання живої і неживої природи для опису почуттів і психічного стану героїв: «… у дворі люто загавкав Рекс…» [2, с.216], «хвіртка рипнула» [2, с.216], «в сутінках червоного вечора» [2, с.221]. Усі ці елементи свідчать, що повість має яскраве імпресіоністичне забарвлення, оскільки враження читача базуються на враженнях головного героя. Автор звертається до реципієнта на рівні підсвідомого, коли нереальні образи викликають певні емоції і почуття, а психо-емоційні реакції героїв трансформуються у свідомості читача спочатку в символи, а потім ці символи впливають на підсвідомість і змушують її відтворювати і осмислювати певні, вже нові, образи, що, на нашу думку, справді хотів довести через них Б.Антоненко-Давидович головну ідею своєї повісті – пробудження національної свідомості через рефлексію материного заповіту.

Якщо подивитися на твір під таким ракурсом, то перед нами постає трагічна картина України в сучасному світі, яка вмирає («… мати лежала в труні на столі, обряджена на смерть…» [2, с.197]) і тут же народжується знову («… на крик немовляти мати немовби прокинулася від бентежного сну…» [2, с.196]), яку не пускають у суспільство: «Ніззя! Ніззя сюди, мамо! Ідіть на кухню підождите…» [2, с.217], над якою глузують: «… Это какие же «ручники»?...» [2, с.217], але і без якої вже не можуть: «… Ну ось і четвертого партнера Бог послав! – радо вигукнув … Микола Миколайович…» [2, с.215].

Образом головного персонажа Івана Сметани і його внутрішньою боротьбою автор намагається простежити майбутню дорогу свого народу, де його доля? З багатими, куди тягли Івана почуття: «Шельмівська панна навмисно втелющувала в мене свої зелені очі, розважаючись з того, що я млію під її

поглядом...» [2, с.207], – чи з бідними, як заповідала мати: «Горнись, дитино моя, до простих, до роботящих людей..?» [2, с.196].

Очевидно, що істина десь посередині, це інтуїтивно відчуває Іван: «Від батькових слів «мужицький син» та «волам хвости» мене аж пересмикувало. Які там хвости, коли я з самим Кузьміним-Караваєвим у преферанс граю...» [2, 208]. Але як же поєднати ці два світи, коли вони ненавидять один одного: мати Івана – проста сільська жінка «... не терпіла міста, де кожний чоловік видавався їй, якщо не паном, то злодієм»[2, с.195], а ісправник Слатін – заможний чиновник, у свою чергу, стверджує : « … Я – то ведь знаю их! Ни одного порядочного человека во всей деревне не найдешь! Все мошенники, обманщики, лгуны!» [2, с.218].

У пошуках відповіді на це запитання автор пропонує головному героєві проаналізувати дві ситуації.

Перша – це знайомство Івана з національним театром, творчістю Т.Шевченка, який свого часу писав: «Може мати сину дати карі оченята, та не може на цім світі талан-долю дати». Тобто те, що ми приречені навіки ходити приниженими: «До чего же бестолковый народ» [2, с.218], – констатує Микола Миколайович Кузьмін-Караваєв.

Друга – це коли Іван розсварився з Кузьмініми-Караваєвими: «… мене як одрубало од них. . .» [2, с.221] і повернувся попри що до навчання .

Цим можна було б і закінчити: Іван виконав мамин заповіт – порвав із багатими і пристав до бідних, якими, як і раніше, понукали різні Слатіни: «... вот так их всех держать! – і він стиснув міцно кулаки...» [2, с.218] – знову безвихідь і неволя.

Але не все так погано, як здається на перший погляд, адже автор недаремно наділив Івана допитливим розумом, потягом до наук, полум'яним серцем і великою душею – усі ці риси притаманні генотипу українців – нації, яка протягом тисячі років пройшла тяжкий шлях неволі, злиднів і знущань, але віри своєї й етносу не розгубила.

Напрошується паралель, прагнення порівняти українців з іншим багатостраждальним народом – древніми євреями, які за свою історію також терпіли багато знущань, рабства, проте зуміли вистояти і знайти своє місце в «миру». І в чому ж тут секрет? Однією з найбільш улюблених Книг Біблії серед євреїв є Книга Естер, де мовиться про мудрого чоловіка Мордехая і його племінницю Естер, яка завдяки своїй красі (те, що дала їй мати), а також розуму (те, що вона здобула сама), стала перською царицею і разом з Мордехаєм врятувала весь свій народ від рабства і загибелі. Цінність цієї книги євреї вбачають у тім, що саме тут показано, як Бог їм дав можливість відчути силу свого розуму, який може зробити чудо і без Божої допомоги, – тож не потрібно весь час звертатися і просити у Бога долі, а творити її самому.

Схожість за сюжетами повісті «Слово матері» і Книги Естер наводить на думку, що цим прийомом автор і намагається показати українцям в образі Івана Сметани – головний заповіт матері – це те, яким повинен бути подальший шлях.

Отже, зі сказаного випливають дві альтернативи: класична, вихована на старих традиціях, де між двома світами «була така страшна прірва, яку годі переступити» [2, с.220], і новітня, яку диктують реалії, коли за прикладом біблейської Естер треба було пробиватися нагору і своїм розумом та умінням змусити всіх поважати свій народ, чого і досягнув Іван Сметана, звертаючись до панів-багатіїв: «Та ви… ви всі тут не варті… Не варті й брудного мужицького нігтя цієї баби!» [2, с.221].

Для більшого розкриття пафосу письменника, який у повісті «Слово матері» бореться за пробудження національної свідомості українців, за вірність материнському заповіту і своєму народу, слід, окрім головного персонажа Івана Сметани, у якого й саме прізвище несе в собі національний характер, розглянути й інші образи, які допомагають хлопцю відповісти на питання: «Що робити далі?» і продовжувати «боротьбу».

У характерах, поведінці, вчинках, репліках сім'ї Караваєвих прозаїк показує, що світ змінюється: старі ненависницькі погляди ісправника Слатіна поступово змінюються на ліберальні Миколи Миколайовича Кузьміна-Караваєва, хай вони трохи зверхні, хай трохи глузливі, але вони більш терпимі й гуманні.

Івана пустили до «вибраного» товариства, його не вважають «неотесаним мужиком», з якого можна пореготати, а значить, бачать у ньому людину – бідну, але здібну і розумну, за що його і поважають. Але це тільки перший крок, який зробив Іван для свого народу, попереду далека дорога, і це видно з епізоду перегляду Караваєвим української вистави у виконанні української трупи Саксаганського: «Артисти непогані, нічого не скажеш, але сама п'єса і цей їхній малоросійський діалект – страх який примітив» [2, с.211], – ця репліка, як пише Т.Яценко у статті «Вірність материнському заповіту», «... дає змогу читачеві розпізнати двоїсту суть ліберального панства " [3, с.38], але з іншого боку, у ній, як у дзеркалі, відбиваються проблеми українства.

Перша проблема – мовна. У шістдесятих роках XX століття в одній із бесід Микита Хрущов на питання про стан української мови запевняв, що такої не існує, а є лише суржик або один із південноруських діалектів. Ця ситуація дуже схожа на ту, яка була наприкінці XVI століття, коли католицькі єзуїти вважали українську мову мовою черні, примітивною, не здатною до наук. Але передові князівські роди православного віросповідання відповіли на подібне безглуздя створенням цілої системи українознавства (Острозька школа, Києво-Могилянська академія), через яку довели право на існування повноправної української мови, придатної до наук і літератури. Можливо, цим прийомом у своїй повісті автор і хотів завуальовано показати суть материного заповіту і пробудження національної свідомості – розвивати мову, щоб ні в кого не було сумніву, що українська мова – це не діалект і, тим паче, не суржик.

Інша проблема – сучасна українська культура. Події, показані в повісті, відбуваються на початку XX століття, коли світова культура розвивалася в пошуках нових напрямків, а в Україні тільки-тільки зароджувався національний професійний театр. Тому автор звертається до передової інтелігенції з закликом: «Годі сперечатися, хто кращий у змальовуванні «вишневих садків» і «біленьких чепурних хатинок», годі проливати сльози ностальгії про славне минуле, а треба засукати рукава і творити нову українську культуру, яка б зайняла гідне місце серед передових світових культур» [2, с.157], – це також один із заповітів матері.

Цікавим і суперечливим видається образ Зіньки. У класичному розумінні вона – негативний персонаж (не послухалася матері, не пішла за сільського коваля, лишилася в місті прислужувати панам). У нашому розумінні – це єдиний образ, який не «грюкнув» дверима, а через свій обмежений світогляд, попри що намагається залишитися в місті. Так! Це викликає осуд (а що нове не засуджувалося?). Коли народилася перша мавпа без волосся, її, мабуть, мавпяче плем'я не визнало, але з лисої мавпи гіпотетично розвинулась людина – найдосконаліша з усіх існуючих істот.

У цьому випадку доречно було б звернутися до творчості ще одного прославленого українця, знаного у всьому світі, – Миколи Гоголя. У його славнозвісних «Мертвих душах» образ Чичикова сприймається як негативний персонаж, але в цілому це образ майбутнього, яке поступово змінюється на краще. Прийоми, якими маніпулював Чичиков, не викликають схвалення, але уже видно неозброєним оком, що це людина «нова», яка формується під дією прогресивних змін у світі, і іншого шляху немає: або змінюватися, або тупцюватися на місці. Так і Зінька, за словами Т.Яценко: «не кращим чином поводиться… відірвалася від свого світу, цурається й соромиться своєї матері» [3, с.38], але ж ми вже бачимо «нову» людину, яка твердо закріпилася в місті, не має наміру вертатися назад, навіть ціною взаємин зі своїми батьками. Можливо, що ця «тонка» схожість персонажів у М.Гоголя і Б.Антоненка-Давидовича – символічний натяк останнього українцям до змін. Адже ми бачимо, як вимальовано поряд із Зінькою – «негативним персонажем», образ Іванового батька, який також, як і перша, мешкає уже у місті, але осуду не викликає, навіть навпаки, дуже позитивний герой: «працьовитий, рішучий і вольовий батько був незаперечним авторитетом, головою родини» [3, с.38].

У нашому випадку місто асоціюється з таким поняттям, як змінений новий світ, з яким змушена буде взаємодіяти майбутня Україна, і для народу дуже важливо, у якій якості, чи то «… зневаженої, скорботної й похилої…» [2, с.220] Зіньчиної матері сприйматиме цей світ – Україну, чи то в іпостасі рівного партнера, як сприймав Івана Анемподист: «Куди ти? Чекай!» [2, с.221] – гукав він у кінці повісті, даючи у такий спосіб зрозуміти, що молоде покоління готове сприймати Івана-сільського хлопця у своєму товаристві і щиро жалкує з приводу того, що сталося, але він ще не знає, як зі свого боку перейти через ту умовну «прірву», створену між ними в суспільстві.

Павло Загребельний у романі «Диво» створив образ Сивоока – людини, яка начебто збудувала Софійський собор – чудо світової архітектури. Насправді, історії невідомо, ким все-таки був збудований цей храм. Відомо лише, що майстри, які його зводили, не мали права залишати якісь свої «фірмові» знаки під загрозою смертної кари, оскільки були простолюдинами. Але вже тоді вони знали, що Софія – це послання нащадкам через тисячоліття, по якому будуть оцінювати суть нашого народу, тому призвичаїлися ставити свої іменні печатки й покривати їх зверху товстим шаром вапняного розчину. Через 300-500 років штукатурка обсиплеться, і люди дізнаються імена творців.

З деякою мірою вірогідності можна припустити, що повість «Слово матері» – це також певний, «фірмовий» знак майстра, який сховано під шаром «штукатурки», щоб піднесено довести його до свідомості нащадків, міркуючи, що прийде час – вапняний наліт спаде і молодь по-іншому зможе прочитати повість, визначивши справжню глибину материнських заповітів. Оскільки, живучи в сучасному світі, ми бачимо дуже, на перший погляд, дивні речі, – дві сусідні держави, один клімат, однакова земля, корисні копалини, а живуть по-різному. Словаччина, Угорщина, Польща – процвітають, а Україна ніяк не може звести кінці з кінцями.

Чому це відбувається з нами? Адже наші предки збудували державу більше 1000 років тому, коли ще німці й англійці бігали дикими англо-сакськими племенами. А зараз все навпаки. Нам намагаються вдовбати в голову, що це наш національний менталітет і нічого з цим не поробиш – замкнене коло. Але

як же тоді пояснити той факт, що половина Уряду Росії має українське коріння, культурна еліта також через одного з України?

За кордоном нас цінують за розум, працьовитість, наполегливість. А у своїй державі не можемо дати собі ради. Тобто з чужими ми вживаємося – про це свідчить значна діаспора українців в Америці, Канаді, Австралії та інших країнах, а самі з собою жити не навчилися.

Це відчував автор «Слова матері» і, як Мойсей, у піднесеній формі та з великим захопленням спрямував свій заповіт тим, хто буде жити в новому столітті, «новому» світі, сподіваючись на те, що за більш ніж сорок років щезне психологія раба, як у Івана Сметани, його батька та Зіньки, і нащадки зуміють побачити в рядках повісті той національний філософський стержень, спираючись на який можна змінити життя на краще.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антоненко-Давидович Б. В літературі й коло літератури / Б.Антоненко-Давидович. – К.: Радянський письменник, 1964. – 28 с.
2. Антоненко-Давидович Б. Твори: В 2-х т. – Т. 2: Сибірські новели. Оповідання. Публіцистика. Спогади. Листування / Б.Антоненко-Давидович. – К.: Наукова думка, 1999. – 656 с.
3. Яценко Т. Вірність материнському заповіту (вивчення повісті Бориса Антоненка-Давидовича) / Т.Яценко // Дивослово. – 1999. – № 11. – С. 38-41.
4. Дмитренко В. Виховання гуманізму в процесі вивчення дитячих оповідань Бориса Антоненка-Давидовича / В.Дмитренко // Українська мова і література в школі. – 1993. - №11. – С. 41-45.
5. Бойко Л. Лицар правди і добра: Вступна стаття / Л.Бойко // Антоненко-Давидович Б. Смерть. Сибірські новели. Завищені оцінки. – К.: Наукова думка, 1989. – С. 5-32.

УДК 821.161.1'06Б – 31.09

ОБРАЗ ДОМА В ХУДОЖЕСТВЕННОЙ КОНЦЕПЦИИ РОМАНА М.А. БУЛГАКОВА «БЕЛАЯ ГВАРДИЯ»

Заторская Е.С., студент

Запорожский национальный университет

В статье анализируются основные (сюжетообразующая и структурообразующая) функции образа дома в романе М.Булгакова «Белая гвардия».

Ключевые слова: образ, олицетворение, символ, функция, стиль, сюжет, композиция.

Заторська О.С. ОБРАЗ ДОМУ В ХУДОЖНІЙ КОНЦЕПЦІЇ РОМАНУ М.А. БУЛГАКОВА «БІЛА ГВАРДІЯ» / Запорізький національний університет, Україна.

У статті аналізуються основні (сюжетоутворююча та структуроутворююча) функції образу дому в романі М. Булгакова «Біла гвардія».

Ключові слова: образ, уособлення, символ, функція, стиль, сюжет, композиція.

Zatorskaya O.S. THE APPEARANCE OF THE HOUSE IN ARTISTIC CONCEPTION OF M.A. BULGAKOV'S NOVEL «WHITE GUARD» / Zaporizhzhya national university, Ukraine.

The given article represents an analysis of principal functions of an image of the house in M. Bulgakov's novel «White Guard».

Key words: image, embodiment, symbol, function, style, plot, composition.

«Белая гвардия» – любимый роман Михаила Афанасьевича Булгакова, имеющий своеобразную композицию: в нем объединены картины прошлого и настоящего семьи Турбиных, строки из Евангелия, сны и звезды, отдельные картины, эпизоды, различные образы и мотивы. Единой связью всего этого является авторская позиция, воплощенная в идее созидания духовного мира личности, источником которого оказывается дом.

В первом предложении романа «Белая гвардия» осмыслены историческое время и истинный ход событий, близкий библейскому по масштабу: «Велик был год и страшен год по Рождестве Христовом 1918, от начала же революции второй. <…> Но дни и в мирные и в кровавые годы летят как стрела, и молодые Турбины не заметили, как в крепком морозе наступил белый, мохнатый декабрь» [4, 7]. В историческое повествование «вписана» история обычной семьи, которая жила в доме №13 по